

אדר התשע"ז

בס"ד

השיעור מוקדש לעילוי נשמת מנחם אביצור בן יהודה אריה ז"ל

הכתב בו נכתבו לוחות הברית וספר התורה
לפרשת כי-תשא

הכתב היה ערך תרבותי ואף מקודש. איש לא ראה תועלת או ערך בהשכלה נרחבת להמוני העם, והכתיבה נשארה נחלת האליטות. ...

לקראת סוף האלף התייצבה מערכת בת עשרים ושתיים אותיות במרחב הכנעני, שעדיין שמרה על כמה מתכונותיה הציוריות. ככל הידוע לנו היום, מערכת כזו מתאימה לשפה הפיניקית, שדוברה בממלכות כנען הצפוניות של חוף הלבנון הפיניקי, ואולי גם בדרומיות. השפה העברית, לעומת זאת, השתמשה ככל הנראה ביותר עיצורים. עד היום הזה אנו משתמשים באות ש' כדי לייצג שני עיצורים נפרדים – שין שמאלית ושין ימנית, שכבר איננו יודעים בבירור מה היה ההבדל ביניהם, ראיות שונות מצביעות על כך שעוד בימי הבית השני שמרה העברית על עיצור ח' ... ועל ע' וילונית ... למרות שבכתב לא היה הבדל בין לבין הח' והע' הגרוניות. הווה אומר, דוברי העברית אימצו להם כתב שלא התאים לשפתם במאת האחוזים (למעשה כך הוא המצב כמעט בכל שפות העולם עד היום, כמעט אף שפה לא משתמשת במערכת כתב המתאימה לחלוטין לעיצורי השפה המדוברת בפי הכותבים. גם עם הקמת ממלכת ישראל לא פסק השימוש במערכת זו, וראיות מן הזמן האחרון, דוגמת האוסטרקון מחירבת קיאפה, מעידות כי הכתב הכנעני הציורי הזה שימש גם את מינהל הממלכה הצעירה. ...

מכאן והלאה התפתח הכתב הזה התפתחות פנימית בתוך ארץ ישראל. הכתובות המפורסמות, כגון כתובת מישע וכתובת השילוח או חרסי שומרון ומכתבי ערד של ערב החורבן, נכתבו כולם בכתב זה (שכמובן גם הוא התפתח במהלך השנים, אולם שמר על צורתו הבסיסית). זהו הכתב הידוע בשם "הכתב העברי". ...

... בבוא עידן האימפריות, החליטו האשורים והבבלים, ובעיקר הפרסים, לאמץ את הכתב הארמי לצרכי מינהל הממלכה. באימפריה הפרסית תפס הכתב הזה מקום מרכזי בתכתובות המרובות בין חלקי הממלכה, והפך

1. גמרא בבלי, ברכות ה"א :

אמר רבי לוי בר חמא, אמר רבי שמעון בן לקיש: מאי דכתיב 'ואתנה לך את לוחות האבן והתורה והמצוה אשר כתבתי להורותם' (שמ' כד 12, י"ב) 'לוחות' אלו עשרת הדברות, 'תורה' זה מקרא, 'המצוה' זו משנה, 'אשר כתבתי' אלו נביאים וכתובים, 'להורותם' זה תלמוד, מלמד שכולם נתנו למשה מסיני.

2. שמות ל"ב ט"ו-ט"ז :

טו ויפן וירד משה, מן-הָהָר, וישָׁנִי לַחַת הָעֵדֻת, בְּיָדוֹ: לַחַת, פְּתָבִים מְשָׁנִי עֲבָרֵיהֶם מִזָּה וּמִזָּה, הֵם פְּתָבִים. טז וְהַלַּחַת מַעֲשֵׂה אֱלֹקִים, הִמָּה; וְהַמְּכַתֵּב, מְכַתֵּב אֱלֹקִים הוּא--חֲרוּת, עַל-הַלַּחַת.

3. שמות ל"ד א :

"פסל לך שני לוחות אבנים כראשונים, וכתבתי על הלוחות את הדברים אשר היו על הלוחות הראשונים אשר שברת."

4. גמרא בבלי שבת קד א :

"אמר רב חסדא מ"ם וסמ"ך שבלוחות, בנס היו עומדין"

5. גמרא ירושלמי מגילה פ"א :

"רבי יוסי אומר ראוי היה עזרה שתינתן תורה על ידו אלא שקדמו דור משה אף על פי שלא ניתנה התורה על ידו אף הוא ניתן כתב ולשון על ידו ... רבי נתן אומר בדעף ניתנה התורה ... רבי אומר אשורית ניתנה התורה וכשחטאו נהפך להן לרעף וכשזכו בימי עזרא נהפך להן אשורית"

6. גמרא בבלי סנהדרין כ"א :

בתחלה ניתנה תורה לישראל בכתב עברי ולשון הקודש, חזרה וניתנה להם בימי עזרא בכתב אשורית ולשון ארמי.

בירו להן לישראל כתב אשורית ולשון הקודש

7. ד"ר חגי משגב :

"שושלות התחלפו, ממלכות קמו ונפלו, אך יושבי שני האזורים שמרו את מסורתם, והתפתחויות, אם חלו, היו פנימיות בלבד. במצרים חדל כתב החרטומים לשמש רק עם בוא התקופה הרומית.

למעשה לכתב הרשמי של כל מערב האימפריה הפרסית, שכלל את כל המזרח התיכון של היום.

על כן, שבי ציון, שגלו מיהודה כשכתב עברי בידם, חזרו מהגלות וכתב ארמי חדש בידם. ...

רבי ור' אלעזר המודעי מנסים למצוא "אוקימתא" היסטורית, שתשאיר את הכתב האשורי גם מקודש וגם עתיק ואותנטי; ואילו ר' יוסי, הקרוב מכולם לתהליך הריאלי, מנתק בין השנים. המקודש והאותנטי אינם בהכרח זהים, אומר ר' יוסי. המקודש הוא זה שההלכה קובעת שהוא מקודש, גם אם בעבר היה אחרת, ואף אם הלוחות עצמם היו כתובים אחרת.

8. הדיבר העשירי ע"פ האמונה השומרונית :

"והיה בעברכם את-הירדן, תקימו את-האבנים האלה אשר אנכי מצוה אתכם היום, בהר גריזים; ושרדת אותם, בשיד. ובנית שם מזבח, לה' אלהיך: מזבח אבנים, לא-תניף עליהם ברזל. אבנים שלמות תבנה, את מזבח ה' אלהיך"

9. הנשיא השני, יצחק בן צבי :

"כאן ברור שהשומרונים עשו מעשה זיוף, כשהכניסו וצירפו את עניין המזבח לעשרת הדברות, כדי להוכיח את קדושתו היתרה של הר גריזים....

בידיהם עתה ספר תורה ובו כתובת שעליה הם נשענים כל הימים. לתעודה הזאת הקדישו חוקרים רבים תשומת לב. אף אני פרסמתיה במאמרי "ספר אבישע".

הם אומרים משהיא משנת 13 לכיבוש הארץ... בדקתי את ה"תשקיל" (קריפטוגרמה) ובחנתיה והוכחתי כי אין הוא שייך לימי אבישע בו אלעזר בן פנחס, ושאינו יכול להיות שייך בכלל לתקופה קדומה. אין הוא מוקדם מהמאה התשיעית או העשירית לאחר הספירה והוא מלא טלאים על גבי טלאים, מהם מאוחרים ביותר.

10. פרופסור טור סיני :

... הטופס שנישאר בארץ ישראל, שהוא בידי השומרונים הוא מזויף ...